

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓/๔๓๓๓๗ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ ลงมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ตามที่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้ความเห็นของกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วให้เสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) พิจารณา โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมพระธรรมนูญ) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวง กรมบังคับคดี และกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนสหภาพนายความ เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมเสนอ
ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.
มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑.๑ กำหนดหลักเกณฑ์ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินคดี แต่ทั้งนี้จะใช้กรอบระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมหรือการดำเนินการโดยสุจริตของบุคคลใดไม่ได้

๑.๒ กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดให้มีระบบติดตาม ตรวจสอบ หรือแจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ โดยจะต้องเป็นระบบที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

๑.๓ กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ เพื่อรับเรื่องร้องเรียนในกรณีที่มีผู้เกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความล่าช้า ในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม และให้ผู้รับผิดชอบดังกล่าวมีหน้าที่ตรวจสอบความคืบหน้า ของการดำเนินงาน และแจ้งผลการตรวจสอบ รวมทั้งเหตุแห่งความล่าช้าไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายใน เจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกครั้ง

๑.๔ กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติระยะเวลา ของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอน วัดผลการดำเนินงานเทียบกับขั้นตอน และระยะเวลาดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในกรอบระยะเวลา พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว ให้ประชาชนทราบทุกปี

๑.๕ กำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน ในกระบวนการยุติธรรมว่าเป็นขั้นตอนและระยะเวลาที่เหมาะสมตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม ตลอดจนวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือไม่ ในกรณีที่เห็นว่าขั้นตอน และระยะเวลาดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ให้มีมาตรการเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงหน่วยงานหรือระบบ การปฏิบัติราชการของหน่วยงานโดยเร็ว ซึ่งอย่างน้อยต้องดำเนินการทุกสามปี

๒. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ หน่วยงานที่ให้ความเห็นชอบ โดยไม่มีข้อสังเกต ได้แก่ กระทรวงกลาโหม สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสภาพนายความ

๒.๒ หน่วยงานที่ให้ความเห็นชอบ โดยมีข้อสังเกตเพิ่มเติม ได้แก่

(๑) กระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยในหลักการของ ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ที่คณะกรรมการ ปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมเสนอ ซึ่งการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน ของกระบวนการยุติธรรมจะเป็นประโยชน์เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และทำให้ ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถคาดการณ์และตรวจสอบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด อันจะยังประโยชน์ให้ประชาชน ได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การกำหนดขั้นตอน ในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเรื่องหากพบว่าขั้นตอนในกระบวนการ ยุติธรรมมีความล่าช้า รวมทั้งเพื่อให้การกำหนดระยะเวลาในขั้นตอนต่าง ๆ นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ มีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

(๑.๑) การกำหนดกรอบระยะเวลาของการดำเนินงานในกระบวนการ ยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครองตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการสอบสวน การไต่สวน การพิจารณาสำคดี การฟ้องคดี การพิจารณาพิพากษาคดีตามร่างมาตรา ๕ โดยให้ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนดกรอบระยะเวลา และประกาศและเผยแพร่ให้ประชาชน เข้าถึงได้โดยสะดวก นั้น เห็นว่ากระบวนการดังกล่าวจะต้องเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นการเพิ่มภาระ ให้กับหน่วยงาน หรือการกำหนดขั้นตอนวิธีการที่มากเกินไปจนความจำเป็น ประชาชนและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องสามารถคาดการณ์และตรวจสอบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด และในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการแล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลา นอกจากต้องแจ้งประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทราบถึงเหตุอันเนื่องมาจากความล่าช้าในการดำเนินงานหรือการไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้ว เห็นควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือประชาชนแจ้งเรื่องไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เพื่อสั่งการให้เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายดำเนินการตามกรอบระยะเวลาหรือกำหนดมาตรการตามความเหมาะสม รวมทั้งอาจจะต้องกำหนดให้ต้องรับผิดชอบในทางวินัยด้วย เพื่อให้เกิดผลในการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดได้จริง

(๑.๒) การกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายจะต้องครอบคลุมหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งควรให้รวมถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยในส่วนของกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง กระบวนการบังคับโทษ อาทิ การสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบังคับคดี การวางทรัพย์ กระบวนการล้มละลาย กระบวนการเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ของกรมบังคับคดี กระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ และกรมราชทัณฑ์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและการช่วยเหลือทางกฎหมายของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมถึงการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ จึงควรมีอำนาจในการออกกฎระเบียบกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

(๑.๓) ในการกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ควรพิจารณาถึงการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ เพื่อให้การกำหนดระยะเวลามีประสิทธิภาพและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งทำให้ประชาชนทราบถึงกำหนดระยะเวลาและได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมตามแนวทางของพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่ได้กำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน อาทิ การกำหนดให้มีการจัดทำคู่มือสำหรับประชาชน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำขอให้มีการเผยแพร่ข้อมูลสำหรับประชาชนทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงในกรณีความล่าช้าเกินสมควรแก่เหตุหรือเกิดจากการขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลและรายงานต่อคณะรัฐมนตรี พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติ เป็นต้น

(๒) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) พิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการตามร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ที่กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินคดี ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชาชน พร้อมทั้ง

ยังช่วยส่งเสริมการทำงานของสำนักงาน ป.ป.ท. ตามมาตรา ๕๘/๒ แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนด มาตรการในการกำกับดูแลไม่ให้หน่วยงานของรัฐมีวิธีการดำเนินการเกินระยะเวลาอันสมควร หรือไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่มีกฎหมายกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควรแล้วก่อให้เกิด ความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้บริการหรือประชาชน นอกจากนี้ ในปัจจุบันสำนักงาน ป.ป.ท. อยู่ระหว่างการแก้ไขพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

แต่ทั้งนี้ สำนักงาน ป.ป.ท. ได้มีข้อสังเกตต่อร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ในกรณีตามร่างมาตรา ๘ ซึ่งเป็นเรื่องของการดำเนินการในกรณีที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อนจากความล่าช้าในการดำเนินงาน แต่มาตราดังกล่าวไม่ได้กำหนดวิธีการกำกับดูแลที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานของเจ้าหน้าที่มีความรวดเร็วขึ้นแต่อย่างใด

(๓) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้ชัดเจนตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) โดยกำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม กำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินคดี เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถคาดการณ์ได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องเสร็จเมื่อใด และสามารถติดตามได้ว่าเรื่องอยู่ขั้นตอนใด แต่ทั้งนี้การกำหนดกรอบระยะเวลาจะไม่กระทบ ต่อความเป็นอิสระในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมหรือการดำเนินการโดยสุจริตของบุคคลใดไม่ได้ ในกรณีนี้ จึงเห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม สำนักงาน ปปง. เห็นว่า กรอบระยะเวลาการดำเนินงานที่หน่วยงานจะกำหนดและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ นั้น ต้องสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของหน่วยงานด้วย มิเช่นนั้นแล้วจะส่งผลให้หน่วยงานต้องเร่งรัด ดำเนินการอย่างรีบเร่งเกินไปจนกระทบต่อความยุติธรรมได้

อนึ่ง สำหรับภารกิจของสำนักงาน ปปง. เกี่ยวกับมาตรการทางแพ่งในการ ดำเนินการกับทรัพย์สิน นั้น โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ อรรถกรมในการพิจารณาสั่งการ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดกรอบระยะเวลาของคำสั่งไว้อยู่แล้ว อีกทั้งระเบียบ คณะกรรมการอรรถกรมว่าด้วยการรับเรื่อง การตรวจสอบ การพิจารณาคำเนินการ และการควบคุม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการตรวจสอบเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน และการดำเนินคดีอาญา และกรอบระยะเวลาการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้อย่างละเอียด ครบถ้วน ซึ่งสำนักงาน ปปง. เห็นว่าเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าวด้วยแล้ว

(๔) สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมีข้อสังเกตบางประการ คือ การที่ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงเหตุแห่งความล่าช้ากรณีที่ไม่อาจดำเนินงานให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาตามมาตรา ๖ วรรคสอง รวมถึงต้องแจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบตามมาตรา ๗ โดยได้กำหนดบทนิยาม “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ไว้ในมาตรา ๓ ว่าให้หมายถึงทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจด้วย นั้น เห็นว่าทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจเป็นเพียงผู้ทำการแทนคู่ความ ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย โดยอาจทำการแทนจนเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินคดี หรือทำการแทนเพียง ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของกระบวนการดำเนินคดีก็ได้ และมีใช่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางคดีเช่นเดียวกันกับคู่ความ ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายเมื่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้แจ้งเหตุแห่งความล่าช้าหรือความคืบหน้าของการดำเนินคดีให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงคู่ความ ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายทราบ ย่อมเป็นการแจ้งที่เพียงพอและเหมาะสมแล้ว ไม่จำเป็นต้องกำหนดบทนิยาม “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ว่าให้หมายความถึงทนายความและผู้รับมอบอำนาจอีก นอกจากนี้ การดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอน คู่ความ ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายอาจมีการตั้งทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจไว้จำนวนหลายคน และอาจตั้งให้ทำการแทนไว้ในหลายวัตถุประสงค์ จึงอาจเป็นปัญหาต่อการพิจารณาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้ว่าทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจในกรณีใดบ้างที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบตามกฎหมาย

(๕) ฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการเสนอกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า โดยหลักการแล้ว การตราพระราชบัญญัตินี้จะทำให้คดีของประชาชนที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลเกิดความเป็นเอกภาพ และส่งเสริมให้กระบวนการยุติธรรมมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และจะทำให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถคาดการณ์ตรวจสอบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด อันจะยังประโยชน์ให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อันสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะนับว่ามีเหตุผลก็ตาม แต่การดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมให้ประสบผลอย่างมีนัยสำคัญควรที่จะมีการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีจิตสำนึกบริการสาธารณะ (Public Service Mind) ที่มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็วเป็นสำคัญประกอบด้วย จึงให้ความเห็นชอบเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยมีข้อสังเกตดังกล่าวประกอบ

๓. สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๓.๑ การพิจารณาความจำเป็นในการตรากฎหมาย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้รับฟังคำชี้แจงของผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้วิเคราะห์ความจำเป็นในการตรากฎหมายและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบแล้วเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องออกกฎหมายนี้ โดยมีเหตุผลดังนี้

(๑) มาตรา ๗๗^๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และก่อนการตรากฎหมาย ให้รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน สำหรับในส่วนความจำเป็นของการมีกฎหมายนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๐ กำหนดแนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี ให้หน่วยงานของรัฐตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายอย่างเคร่งครัด และในส่วนการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่ามีความจำเป็นต้องตรากฎหมายฉบับนั้นหรือไม่ ประกอบกับในมาตรา ๒๖^๒ แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และจะมีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายด้วยเช่นกัน โดยในกรณีที่เห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องจัดทำ

^๑มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

า๓๑

า๓๑

^๒มาตรา ๒๖ ในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือสำนักงานให้นำเอกสารตามมาตรา ๒๕ มาประกอบการพิจารณา และให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย โดยในกรณีที่เห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องจัดทำร่างกฎหมายฉบับใด ให้สำนักงานส่งเรื่องพร้อมความเห็นหรือข้อเสนอนะไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอให้ทบทวนหรือพิจารณาตามที่เห็นสมควรต่อไป

(๒) ในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย ให้ดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๕ และที่กำหนดไว้ในหมวด ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมาย

(๓) ในกรณีที่เห็นสมควรจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องหรือการวิเคราะห์ผลกระทบเพิ่มเติม สำนักงานจะดำเนินการดังกล่าวเองหรือจะแจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการก็ได้

ร่างกฎหมาย ให้สำนักงานฯ ส่งเรื่องพร้อมความเห็นหรือข้อเสนอแนะไปยังสำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีให้ทบทวนหรือพิจารณาตามที่เห็นสมควรต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. โดยได้พิจารณาเหตุผลและความจำเป็น ของการมีกฎหมายนี้แล้วเห็นว่า การที่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม เสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการ ยุติธรรม ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑ เรื่อง การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ยุติธรรมที่ชัดเจน นั้น ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมมีขั้นตอนและการดำเนินงาน ที่แตกต่างกัน และบางหน่วยงานมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานของตนไว้แล้ว การกำหนด กรอบระยะเวลาการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามร่างพระราชบัญญัตินี้ จึงไม่สามารถกำหนดให้เหมือนกันได้ แต่ในทางตรงกันข้าม การกำหนดระยะเวลาไว้อาจทำให้เกิด ความล่าช้าและเสียหายในการปฏิบัติงาน เกิดความซ้ำซ้อนกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในปัจจุบัน รวมถึงเป็นการสร้างขั้นตอนหรือหน่วยงานเพิ่มขึ้น อันจะก่อให้เกิดภาระค้ำงงบประมาณ โดยไม่จำเป็น

(๒) ในการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยทั่วไปมีบทบัญญัติ ของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่กำหนดขั้นตอนและระยะเวลา การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างชัดเจนแล้ว เช่น

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น มาตรา ๕๑^๓ บัญญัติให้ สิทธิประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการใด ๆ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ เป็นหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อ ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง หรือมาตรา ๖๘^๔ บัญญัติให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงาน ในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชน เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

^๓มาตรา ๕๑ การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัด ให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์ นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

^๔มาตรา ๖๘ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสีย ค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซง หรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทนายความให้

๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น มาตรา ๙๐^๕ กำหนดให้ศาลดำเนินการไต่สวนโดยตัวนในกรณีที่มีคำร้องว่ามีการถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย มาตรา ๑๐๗^๖ มาตรา ๑๐๘/๑^๗ และมาตรา ๑๐๘/๒^๘ กำหนดขั้นตอนและระยะเวลาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัดดำเนินการเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่าง ๆ ในเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยเร็วและในทันที หรือมาตรา ๑๓๐^๙ กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า หรือมาตรา ๑๓๔^{๑๐} กำหนดสิทธิของผู้ต้องหาให้ได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

^๕ มาตรา ๙๐ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกคุมขังในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย บุคคลเหล่านี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อย คือ

- (๑) ผู้ถูกคุมขังเอง
- (๒) พนักงานอัยการ
- (๓) พนักงานสอบสวน
- (๔) ผู้บัญชาการเรือนจำหรือทัณฑสถาน
- (๕) สามี ภริยา หรือญาติของผู้นั้น หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง

เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าว ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยตัวน ถ้าศาลเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

^๖ มาตรา ๑๐๗ เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็ว และผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๘/๑ มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๓/๑

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที

^๗ มาตรา ๑๐๘/๑ การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวจะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (๒) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (๓) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (๔) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่มาเชื่อถือ
- (๕) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน

ของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

^๘ มาตรา ๑๐๘/๒ ในกรณีที่พยานสำคัญในคดีอาจได้รับภัยอันตรายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พยานนั้นอาจคัดค้านการปล่อยชั่วคราวนั้นได้ โดยยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี

ถ้ามีคำคัดค้านการปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี พิจารณาคำคัดค้านดังกล่าวทันที โดยให้มีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายมาสอบถามเพื่อประกอบการพิจารณาและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร

^๙ มาตรา ๑๓๐ ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

^{๑๐} มาตรา ๑๓๔ เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

(มีต่อหน้าถัดไป)

๓) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น มาตรา ๒๙^{๑๑} กำหนดให้ศาลมีคำสั่งแยกคดีโดยเร็วในกรณี que เห็นว่าข้อหาหนึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับข้อหาอื่น หรือมาตรา ๖๕^{๑๒} กำหนดให้ศาลส่งคำสั่งอนุญาตให้ทนายความที่ขอถอนตนจากการเป็นทนายความให้ได้รับความทราบโดยเร็ว หรือมาตรา ๗๓^{๑๓} กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่คู่ความโดยเร็วเท่าที่จะทำได้

๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ เช่น มาตรา ๒๗^{๑๔} กำหนดให้ศาลต้องพิจารณาโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในกฎหมายนี้

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๑๐)

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น ผู้ต้องหาสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้ออกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามิเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามมาตรา ๗๑ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ กรณีเช่นว่านี้ให้นับมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้

^{๑๑}มาตรา ๒๙ ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อด้วยกัน และศาลเห็นว่าข้อหาข้อหนึ่งข้อใด เหล่านี้มิได้เกี่ยวข้องกันกับข้ออื่น ๆ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีคำสั่งให้แยกคดีเสียโดยเร็ว ถ้าโจทก์ประสงค์จะให้พิจารณาข้อหาเช่นว่านั้นต่อไป ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก โดยมีเงื่อนไขที่ศาลจะกำหนดไว้ตามที่เห็นสมควร

าลา

าลา

^{๑๒}มาตรา ๖๕ ทนายความที่ได้รับความแต่งตั้งให้เป็นทนายในคดีจะมีคำขอต่อศาลให้ส่งถอนตนจากการตั้งแต่นั้นก็ได้ แต่ต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทนายความผู้นั้นได้แจ้งให้ได้รับความทราบแล้ว เว้นแต่จะหาตัวความไม่พบ

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอแล้ว ให้ศาลส่งคำสั่งนั้นให้ได้รับความทราบโดยเร็วโดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทนแล้วแต่จะเห็นสมควร

^{๑๓}มาตรา ๗๓ ถ้าคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดจะต้องให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่ง เมื่อคู่ความผู้มีหน้าที่ต้องส่งได้ร้องขอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งโดยเร็วเท่าที่จะทำได้ เพื่อการนี้ พนักงานผู้ส่งหมายจะให้ผู้ขอหรือบุคคลที่ผู้ขอเห็นสมควรไปด้วย เพื่อชี้ตัวคู่ความหรือบุคคลผู้รับหรือเพื่อค้นหาภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของผู้รับก็ได้

ในกรณีที่ต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดไปตามคำสั่งของศาล ซึ่งบุคคลอื่นหรือคู่ความไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการส่งนั้น ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลจะดำเนินการส่ง

^{๑๔}มาตรา ๒๗ การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวน โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้ออกาสแก่คู่กรณีในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว ก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น (มีต่อหน้าถัดไป)

และข้อกำหนดของศาล หรือมาตรา ๔๕^{๑๔} กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคดีที่บุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควร ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

๕) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ เช่น มาตรา ๒๔^{๑๖} กำหนดว่าเมื่อศาลได้รับคำฟ้อง ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว หรือมาตรา ๓๗^{๑๗} กำหนดให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว เมื่อการสืบพยานหลักฐานได้สิ้นสุดลง

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๑๔)

การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของศาล

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้หน่วยงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวนดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

^{๑๔}มาตรา ๔๕ บุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควร ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๔) ได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลหรือชุมชนนั้นได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้ตนหรือชุมชนได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และบุคคลหรือชุมชนได้โต้แย้ง การดำเนินการหรือไม่ดำเนินการดังกล่าวเป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบ หรือวันที่ ได้รับแจ้ง หรือถือว่าได้รับแจ้ง และ

(๒) บุคคลหรือชุมชนตาม (๑) ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐตาม (๑) มิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีหนังสือโต้แย้งตาม (๑) ในกรณีนี้ หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ร้องและหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติ ให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงการดังกล่าว

(๓) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและสั่งการตามที่เห็นสมควร ในการนี้ คณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้คณะกรรมการหรือหน่วยงานใดเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็น ประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งให้บุคคล หรือชุมชนทราบ หากบุคคลหรือชุมชนเห็นว่าคำสั่งการของคณะรัฐมนตรียังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๔) ได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ในระหว่างการศึกษาพิจารณาคดีตามมาตรา นี้ ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี ไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัย

ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา นี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

^{๑๖}มาตรา ๒๔ เมื่อศาลส่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาลตามกำหนดนัดเพื่อการไต่ถามสืบให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาบันทีกคำฟ้องให้จำเลย และสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

จำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือก่อนวันนัดพิจารณาตามวรรคหนึ่งก็ได้

^{๑๗}มาตรา ๓๗ เมื่อได้สืบพยานหลักฐานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ ถ้าหากมีเสร็จแล้ว ให้ถือว่าการศึกษาพิจารณาเป็นอันสิ้นสุดและให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว แต่ตราปใดที่ยังมิได้มีคำพิพากษา หรือคำสั่ง หากศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ซึ่งอาจรวมทั้งการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใด ร้องขอ

นอกจากนี้ ในขั้นสอบสวนและการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ มีกฎหมายและระเบียบกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมไว้แล้วเช่นกัน เช่น

๑) กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๔ เช่น ข้อ ๑๐^{๓๔} กำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองได้ดำเนินการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นต่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนโดยมิชักช้า

๒) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๗ เช่น ข้อ ๕^{๓๕} กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก การรักษาสันติภาพของประชาชน และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท่าเทียมกัน และเป็นธรรม

๓) ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของสถานีตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้วางระเบียบเพื่อกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการแก่ประชาชนให้ตำรวจในสถานีตำรวจได้ถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความในเรื่องต่าง ๆ การเปรียบเทียบปรับตามใบสั่งการขอประกันตัวผู้ต้องหา การแจ้งการตั้ง การย้าย การขอใบอนุญาตและการต่อใบอนุญาต สถานบริการ การขออนุญาตให้มี ใช้ และการโอนอาวุธปืน การขออนุญาตทำการเรียไร การขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว การแจ้งย้ายภูมิลำเนาคนต่างด้าว และการขอแปลงสัญชาติของคนต่างด้าว ฯลฯ โดยกำหนดระยะเวลาเป็นรายชั่วโมงหรือรายวัน แล้วแต่กรณี

(๓) ร่างพระราชบัญญัตินี้มีได้กำหนดบทบัญญัติที่มีสภาพบังคับทางกฎหมายไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ได้รับผิดชอบไม่ดำเนินงานให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด กล่าวคือ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบันทึกเหตุแห่งความล่าช้าและแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการได้ในทางบริหาร ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินการอยู่แล้ว ทั้งนี้ หากมีการกระทำดังกล่าวและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ ย่อมสามารถดำเนินการทางวินัยและทางกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้อยู่แล้ว และหากพิจารณาในอีกทางหนึ่ง การมีกฎหมายในลักษณะนี้อาจทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) จึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายนี้ แต่อย่างไรก็ดี คณะกรรมการฯ มีความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑

^{๓๔}ข้อ ๑๐ เมื่อพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเห็นว่าสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นต่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนโดยมิชักช้า และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

^{๓๕}ข้อ ๕ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก การรักษาสันติภาพของประชาชน และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท่าเทียมกัน และเป็นธรรมกับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาแก่ประชาชน

เรื่อง การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกชั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้าว่า ในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา ๖^{๒๐} แห่งพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ โดยได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ ทุกหน่วยดำเนินการให้สำเร็จตามแผนดังกล่าว หรือประสาน ให้คำปรึกษา หรือเสนอแนะต่อ หัวหน้าหน่วยงานขององค์กรในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ หรือองค์กรอิสระหรือองค์กรอัยการ ดำเนินการดังกล่าว แต่หากมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศ มาตรา ๑๓^{๒๑} บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศนั้นโดยเร็ว ดังนั้น กรณีการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ ของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายดังกล่าว สมควรที่คณะรัฐมนตรีจะได้แจ้งให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศต่อไป

๓.๒ การตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้มีการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีร่างพระราชบัญญัตินี้ เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) ร่างมาตรา ๑ แก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักการ ในมาตรา ๒๕๔ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้

^{๒๐}มาตรา ๖ ให้มีแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อกำหนดคกลไก วิธีการ และขั้นตอน การดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ แต่ละด้านตามมาตรา ๘ รวมทั้งผลอันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศ ในด้านนั้น ๆ ทั้งนี้ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ

การจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศแต่ละด้าน จะทำเป็นแผนเดียวกันหรือแยกเป็นแผน แต่ละด้านหรือหลายด้านรวมกันก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บท และเมื่อได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภาเพื่อทราบแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับต่อไป

หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ

ให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วย ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคสาม

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นองค์กรในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ หรือเป็นองค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ การกำกับดูแลตามวรรคสี่ ให้หมายความถึงการประสาน การปรึกษา หรือเสนอแนะต่อหัวหน้า หน่วยงานของรัฐขององค์กรดังกล่าว

^{๒๑}มาตรา ๑๓ ในกรณีมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศด้านใด เพราะมีการแก้ไขเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ชาติหรือแผนแม่บทหรือเพราะเหตุอื่นใด ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้คณะกรรมการ ปฏิรูปประเทศดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศด้านนั้นโดยเร็ว โดยให้นำความในมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การแก้ไขปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับผลตามที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา ๒๕๔ ของรัฐธรรมนูญ

มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชน
ได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า

(๒) ร่างมาตรา ๒ แก้ไขวันใช้บังคับจากหนึ่งร้อยแปดสิบวันเป็นเก้าสิบวัน
เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับในระยะเวลาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการเตรียมการ
ของหน่วยงานในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) ร่างมาตรา ๓ แก้ไขบทนิยามดังต่อไปนี้

(๓.๑) คำว่า “หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม” แก้ไขให้หมายถึง
หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม
ตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนหน่วยงานใดจะเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายนี้
ได้นำไปกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๕ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

(๓.๒) คำว่า “การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม” ในส่วน
การดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญได้แก้ไขให้หมายความเฉพาะการดำเนินงาน
ในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น เนื่องจากการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรม
ทางรัฐธรรมนูญตามร่างฯ ที่เสนอ มีความหมายค่อนข้างกว้างและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน
ซึ่งอาจไม่ใช่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายนี้

(๓.๓) คำว่า “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ได้แก้ไขโดยตัดกรณีที่หมายถึงทนายความ
และผู้รับมอบอำนาจออกตามข้อสังเกตของสำนักงานอัยการสูงสุด และตัดกรณีที่กำหนดให้หมายถึง
ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมออกด้วย
เนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่ใช่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรง

(๔) ร่างมาตรา ๖ แก้ไขถ้อยคำในส่วนของวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้
ให้สอดคล้องกับหลักการในมาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย และกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มขึ้นว่าไม่ให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับกรณี
ที่กฎหมายนั้นได้กำหนดระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว เนื่องจากปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับได้กำหนด
ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงานไว้แล้ว เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา ๑๐๗ ที่กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยทันที มาตรา ๑๓๐
กำหนดให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า หรือมาตรา ๑๓๔ กำหนดให้ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการสอบสวน
ด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔
กำหนดให้ศาลมีคำสั่งแยกคดีโดยเร็วในกรณีที่เห็นว่าข้อหาอันมีได้เกี่ยวข้องกับข้อหาอื่น มาตรา ๖๕
กำหนดให้ศาลส่งคำสั่งอนุญาตให้ทนายความขอถอนตัวจากการเป็นทนายความให้คู่ความทราบ
โดยเร็ว หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑
มาตรา ๒๗ ที่กำหนดให้ศาลต้องพิจารณาโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในกฎหมายหรือข้อกำหนดของศาล

(๕) ร่างมาตรา ๗ ได้เพิ่มวรรคสองโดยกำหนดว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่แจ้งให้
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบหรือไม่รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ หรือในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่า
ความล่าช้านั้นเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่มีเหตุอันสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัย
ต่อไป เพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับ

(๖) ร่างมาตรา ๘ ตัดกรณีที่กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
แจ้งความคืบหน้าในการดำเนินงานออก เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถติดตามตรวจสอบ
การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามร่างมาตรานี้ได้อยู่แล้ว

และการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งความคืบหน้าเป็นการสร้างขั้นตอนและเพิ่มภาระงานเกินความจำเป็น ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

(๗) ร่างมาตรา ๑๒ เพิ่มผู้รักษาการตามกฎหมายดังนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เนื่องจากศาลทหาร กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ด้วย

๕. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถคาดการณ์ได้ว่า หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด ซึ่งหากล่าช้าเกินสมควรย่อมสามารถติดตามและตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการอื่นใดในการเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้ง การจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะเพื่อรับเรื่องร้องเรียน ทำให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบว่า ในกรณีที่ได้รับความสะดวกอันเนื่องมาจากความล่าช้าในการดำเนินงานจะต้องร้องเรียน และตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานกับผู้ใด ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องแจ้งผลการตรวจสอบไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และยังเป็นการเร่งรัดเจ้าหน้าที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบหรือไม่รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบถึงเหตุแห่งความล่าช้า หรือในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าความล่าช้านั้นเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่มีเหตุอันสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาคำเนินการทางวินัย ด้วยเหตุนี้ การตราพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายจะเป็นประโยชน์ให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับการพิจารณาเรื่องในกระบวนการยุติธรรมด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีนาคม ๒๕๖๓

ร่างฯ ที่ สคก, ตรวจสอบพิจารณาแล้ว
เรื่องเสร็จที่ ๓๓๐/๒๕๖๓

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม โดยให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า สมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด รวมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าได้ อันจะยังประโยชน์ให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกและรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการ
ยุติธรรม

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน
ในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้
“หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม” หมายความว่า หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่
และอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้
“การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม” หมายความว่า การดำเนินงานทางแพ่ง
ทางอาญา และทางปกครอง รวมทั้งการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ
“ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” หมายความว่า คู่ความ คู่กรณี ผู้ต้องหา และผู้เสียหาย

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับ
ความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
จะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด รวมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าได้

โดยผ่านช่องทางที่หลากหลาย แต่ทั้งนี้ก็จะกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการอำนวยความสะดวกหรือการดำเนินงานโดยสุจริตของบุคคลใดไม่ได้ไม่ว่าทางใด

มาตรา ๕ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้มีหน้าที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

- (๑) กระทรวงมหาดไทย
- (๒) กระทรวงยุติธรรม
- (๓) กรมพระธรรมนูญ
- (๔) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- (๕) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- (๖) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
- (๗) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- (๘) ศาล
- (๙) องค์การอัยการ
- (๑๐) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๖ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๕ กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จเท่าที่จะสามารถกระทำได้ในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตนตามแต่ลักษณะ สภาพ หรือประเภทคดี รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่น

กำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศและเผยแพร่ในรูปแบบที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้โดยง่าย

มาตรา ๗ ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๖ หากไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้บันทึกเหตุแห่งความล่าช้าให้ปรากฏ และแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงเหตุแห่งความล่าช้า ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกครั้งเพื่อพิจารณาสั่งการ ทั้งนี้ การแจ้งและการรายงานให้เป็นไปตามวิธีการที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนด ซึ่งต้องมีหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้

ในกรณีไม่แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบหรือไม่รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าความล่าช้านั้นเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่มีเหตุอันสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัยต่อไป

มาตรา ๘ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๕ จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการอื่นใดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทราบหรือตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้

มาตรา ๙ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๕ จัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะเพื่อรับเรื่องในกรณีที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความล่าช้า และให้ตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงาน แล้วแจ้งผลการตรวจสอบไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกครั้ง

มาตรา ๑๐ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๕ เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติระยะเวลาของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอน วัดผลการดำเนินงานเทียบกับขั้นตอน และกำหนดระยะเวลาดำเนินงานตามมาตรา ๖ พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้ประชาชนทราบทุกปี

มาตรา ๑๑ ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๕ ตรวจสอบขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๖ ว่าเป็นขั้นตอนและระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่ หากเห็นว่าไม่เหมาะสม ให้มีมาตรการเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานโดยเร็ว เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า ซึ่งอย่างน้อยต้องดำเนินการทุกสามปี

มาตรา ๑๒ ให้นายกรัฐมนตรี ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และอัยการสูงสุด รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี